

TARIX FANI NAZARIYASI VA UNING DOLZARB MUAMMOLARI

Shermatov Sherzodbek Toshpo'latovich

Andijon viloyati Oltinko'l tumani 29-maktab tarix fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tarix nazariyasining ahamiyati va o'tmishning murakkabliklarini ochishga intilishda zamonaviy tarixchilar duch keladigan dolzarb masalalari to'g'risida to'liq fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: tarix nazariyasi, postmodernistik qarashlar, inklyuzivlik, tarixshunoslik bahslari.

Kirish: Tarix dunyoda umuman insoniyat taraqqiyoti, madaniyatining taraqqiyoti va jamiyat tizimlarining takomillanishi bo'yicha juda muhim bir fan sifatida sanaladi. Tarix fani nazariyasi o'zbek va dunyo tarixidagi hodisalar, tarixiy shaxslar, huquqiyroq adabiyotlar bo'yicha tushunchalar, nazariy qarashlar va asosiy tahlillar yordamida ilmiy izlanishlar jamiyasini o'z ichiga oladi. Tarix nazariyasini tarixiy-falsafiy jihatdan tadqiq etish uchun mavjud nazariyalarni qiyosiy tahlil qilish va ulardagi umumiy taraflarni va o'ziga xos xususiyatlarini o'rganish va tahlil etish tadqiqotchilar uchun asosiy hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya: Nazariy jihatdan yuksak darajada bilim va tushunchaga ega bo'lish tadqiqotning mustaqil natijasini ta'minlaydigan omil sanaladi. Nazariy bilimning sifat tomondan yuqori darajada bo'lishi ilmiy tadqiqotni chuqur umumlashtirishga, o'rganilayotgan obyektning genezisini mazmun va mohiyatini atroflicha tahlil qilishga imkoniyat yaratadi. Bugungi vaqtgacha tarixchi olimlarning ilmiy-nazariy bilimlarining saviyasi ular bajarayotgan ilmiy tadqiqotlarning sifatiga bevosita ta'sir etishi tabiiy jarayon bo'lib qolmoqda. Insonning tafakkuri fikrlash yordamida shakllanadi. Tafakkur tarixi va uning taraqqiyoti butun tarixni o'z ichiga oladi. Tarixiy jarayonlar mantiqiy o'tishlar vaqt davomida paydo bo'lgan mantiqiy o'tishlarni ifodalaydi. Tarix, mantiqning har xil shaklida paydo bo'ladi. Mantiqiy o'tish va borish munosabati kerak bo'lgan holatda o'zgarib turadi, lekin bu o'zgarishlar odatda

mustaqil va empirik bo'lmaydi, balki vaqtincha o'tish va borishning o'ziga xos rivojlanishini yaratadi. Bu tufayli, tarixiy jarayonlarni tushunishimiz va mantiqiy mohiyatlarini anglashimiz, hech qachon oson empirizm sanalmaydi.

Natijalar: Tarix nazariyasi olimlar o'tmishni tahlil qilish va izohlash uchun muhim bo'lib xizmat qiladi. U ijtimoiy taraqqiyot, madaniy evolyutsiya, iqtisodiy o'zgarishlar va vaqt o'tishi bilan siyosiy o'zgarishlarni anglash uchun vositalarni taqdim qiladi. Tarixni nazariy linzalar yordamida o'rganish orqali tadqiqotchilar murakkab tarixiy jarayonlarni tushunishlari, muhim qonuniyatlarni aniqlashlari va hozirgi kuni anglashimizga yordam beradigan tushunchalarni olishlari mumkin. Tarix nazariyasidagi muhim masalalardan biri bu davom etayotgan tarixshunoslik bahslari va kelishmovchiliklardir. Turli tafakkur maktablari, mafkuraviy tarafkashlik va uslubiy yondashuvlar ko'pincha tarixiy voqealarning qarama-qarshi talqin qilinishiga olib keladi. Mazkur bahslarni hal qilish va tarixiy rivoyatlar bo'yicha konsensusga erishish juda qiyin vazifa bo'lishi mumkin.

Muhokama: Tarix nazariyasi oldida turgan yana bir masala bu evrosentrizmga moyillik va tarixiy tasvirlarda tarafkashlikdir. Ko'plab tarixiy ma'lumotlar asosan G'arb nuqtai nazariga qaratiladi va g'arbdan tashqari sivilizatsiya va madaniyatlarining tajribalari va hissalarini e'tiborsiz qoldiradi. Bu tarafkashlikni bartaraf qilish va tarixni yanada qamrab oluvchi va xilma-xil tushunishni rag'batlantirish asosiy ahamiyatga ega.

Raqamli texnologiyalarning paydo bo'lishi raqamli arxivlar, ma'lumotlarni tahlil qilish va vizualizatsiya vositalari yordamida tarix sohasida inqilob qildi. Ammo, raqamli tarixshunoslikning ma'lumotlarning rostligi, raqamli yozuvlarning saqlanishi va ma'lumotlardan foydalanish etikasi kabi masalalari tarixchilar uchun raqamli asrda asosiy to'siqlarni keltirib chiqaradi. an'anaviy tarixiy rivoyatlarni tanqid qilib, tarixiy haqiqatning ob'yektivligini va chiziqli taraqqiyot kontseptsiyasini shubha ostiga oldi.

Xulosa: Tarix nazariyasi o'tmish va bugungi kun haqidagi tushunchamizni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. U insoniy tajribalar va ijtimoiy o'zgarishlar haqida qimmatli tushunchalarni taqdim etsa-da, bu soha tarixshunoslik bahslari, tarafkashliklar, raqamli transformatsiyalar, postmodern tanqidlar va axloqiy mulohazalarni hal qilishda turli muammolarga duch keladi. Ushbu muammolarni

bartaraf etish fanlararo hamkorlikni, turli nuqtai nazarga ega tanqidiy hamkorlikni va zamonaviy dunyoda tarixni yanada nozik va inklyuziv tushunishni targ'ib qilish majburiyatini talab qiladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Melikuziev A. et al. IMPROVING THE PERFORMANCE OF THE FUEL INJECTION SYSTEM //Development and innovations in science. – 2022. – T. 1. – №. 14. – C. 10-14.

2. Gabrielyan S.I. Yangi va eng yangi tarix tarixshunosligi va mashbashunosligi. O'quv-uslubiy majmua. Universitet 2011.

3. Xalimjonov E. Motor moylari, xossalari va ularda bo'ladigan'ozgarishlarni aniqlash //Актуальные вопросы высшего образования–2023. – 2023.

4. Xalilbek o'g'li X. E., G'anijon o'g'li V. J., Xalimjonov E. X. CHORRAHALARDA TRANSPORT VOSITALARINING TIRBANDLIGINI O'RGANISH VA TAHLIL QILISH //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 8. – №. 4. – С. 99-104.

5. Xalilbek o'g'li X. E. MOTOR MOYLARIDA BO'LADIGAN O'ZGARISHLAR VA ULARNING XIZMAT QILISH DAVRI //Мехатроника va robototexnika: muammolar va rivojlantirish istiqbollari. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 321-323.